

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدیریت شهری

و

حقوق شهروندی

مؤلف : دکتر حسین متقی طلب

سرشناسه	: متقی طلب، حسین، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت شهری و حقوق شهروندی / مولف حسین متقی طلب.
مشخصات نشر	: رشت: اطایب، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۸ ص.
شابک	: ۹-۵-۶۷۲۷-۶۰۰-۹۷۸-۹۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۲۲۲] - ۲۲۸.
موضوع	: شهرداری
موضوع	: خدمات شهری - مدیریت
موضوع	: حقوق مدنی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ م ۴/۲ JS ۷۸
رده بندی دیویی	: ۳۲۰/۸۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۵۱۴۹۰

انتشارات اطایب

مدیریت شهری و حقوق شهروندی

تألیف: دکتر حسین متقی طلب

چاپ اول: ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

حروفچینی و صفحه‌آرایی: هنر و اندیشه

قطع کتاب: وزیری

قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹-۵-۶۷۲۷-۶۰۰-۹۷۸

ISBN: 978-600-6727-05-9

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ممنوع است.

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۹	فصل اول
۱۹	مدیریت شهری
۱۹	تعریف مدیریت شهری
۲۰	تاریخچه مدیریت شهری
۲۱	اهداف و راهبردهای مدیریت شهری
۲۲	تبیین اهداف و راهبردها
۲۳	وظایف مدیریت شهری
۲۵	فصل دوم
۲۵	نظام مدیریت شهری ایران و جهان
۲۵	مفهوم سیستم مدیریت شهری
۲۶	جایگاه سیستم مدیریت شهری در نظام برنامه‌ریزی
۲۶	مدیریت شهری و برنامه‌ریزی
۲۶	نقش اداری - اجرایی مدیریت شهری
۲۷	نظام‌های شهرداری
۲۷	مفهوم کار در مدیریت شهری
۳۰	رویکرد اجتماعی و فرهنگی مدیریت شهری
۳۲	GIS و مدیریت شهری
۳۳	اهداف مدیریت شهری بر پایه GIS
۳۳	رابطه‌ی سرمایه اجتماعی و مدیریت شهری
۳۳	تاثیر شبکه‌های واقعی روابط اجتماعی
۳۵	سطوح مدیریت شهری در ایران
۳۵	سطح کلان مدیریت
۳۵	سطح منطقه‌ای مدیریت
۳۶	سطح محله‌ای مدیریت

۳۷	فصل سوم
۳۷	شهر و شهروند
۳۷	مفهوم شهر و شهروند
۳۸	تعریف شهر
۳۸	بررسی نگرش‌های مختلف در تعریف شهر
۳۹	تعریف شهر از دیدگاه جامعه‌شناسی
۴۰	مفاهیم و اصطلاحات رایج شهری
۴۰	شهر
۴۰	برنامه‌ریزی شهری
۴۱	شهرسازی
۴۱	مدیریت شهری
۴۱	طرح‌ریزی شهری
۴۲	سیما و منظر شهر
۴۲	طراحی شهری
۴۲	طرح هادی شهری
۴۳	طرح جامع شهری
۴۴	طرح تفصیلی
۴۵	محدوده شهر
۴۵	منطقه‌بندی
۴۶	کاربری زمین
۴۶	سرازمه‌های شهری
۴۶	تعریف شهروند
۴۹	فصل چهارم
۴۹	مفاهیم آموزش شهروندی
۴۹	مفاهیم آموزش‌های همگانی شهروندی
۴۹	معنا و مفهوم آموزش
۵۱	معنا و مفهوم آموزش همگانی
۵۱	عرصه‌های آموزش شهروندی
۵۱	اصول آموزش‌های شهروندی
۵۲	رویکردهای آموزش شهروندی

۵۲	راهنمادهای آموزش شهروندی
۵۳	آموزش‌های مستمر ضمنی
۵۳	آموزش‌های رسمی
۵۳	آموزش‌های غیر رسمی
۵۵	اهداف آموزش شهروندی
۵۸	فلسفه آموزش شهروندی
۵۹	اهمیت و ضرورت آموزش‌های همگانی شهروندی
۶۲	حقوق شهروندی در ایران
۶۳	وظایف شهروندان
۶۵	فصل پنجم
۶۵	مبانی آموزش شهروندی
۶۵	تعریف آموزش شهروندی
۶۶	بهداشت محیط و آلودگی هوا در آموزش شهروندی
۶۶	تعریف آلودگی هوا
۶۸	عوامل طبیعی آلوده‌کننده هوا
۶۸	عوامل مصنوعی آلودگی هوا
۶۹	راه‌های مبارزه با آلودگی هوا
۷۰	منابع انتشار آلاینده ذرات معلق هوا
۷۰	منابع انتشار منواکسید کربن در محیط‌زیست شهری
۷۰	آثار آلودگی هوا بر آثار و اشیاء موزه‌ای
۷۱	آلودگی بصری
۷۱	مفهوم آلودگی بصری
۷۴	اثرات روانی آلودگی بصری
۷۵	آلودگی‌های بصری کلان‌شهرها
۷۶	شناخت آلودگی‌های بصری موجود در کلانشهرها و وضع موجود
۷۶	الف) عناصر اطلاع‌رسانی:
۷۷	ب) سبز پناه‌ها:
۷۷	ج) روشنایی‌ها:
۷۷	د) تخلیه و جمع‌آوری‌ها:
۷۷	خ) موانع و راه‌بندها:

۷۷	ح) عمومی‌های:
۷۸	بررسی کمبودها و نواقص و علل آنها
۷۸	عناصر اطلاع‌رسانی
۷۹	از معایب اجرای این طرح می‌توان به:
۷۹	تابندهای نام‌گذاری و نشانگرهای شهری
۸۳	پیشنهادهای و راهکارهای عملی
۸۴	فضای سبز
۸۵	مفهوم زیاله
۸۶	دفع بهداشتی زیاله
۸۸	مخاطرات بهداشتی پسماندها
۸۸	مخاطرات پسماندهای خانگی
۸۹	کاهش میزان سمی بودن زیاله‌های خانگی
۸۹	مخاطرات بهداشتی نان خشک
۹۰	اثرات سم آفات و ککین در بهداشت و سلامتی انسان و حیوان
۹۱	کاهش حجم زیاله از طریق بازیافت و اصلاح الگوی مصرف
۹۲	مخاطرات بهداشتی مواد زاید پزشکی
۹۲	الگوی پیشنهادی برای اجرای برنامه بازیافت کشور
۹۳	آلودگی صوتی
۹۴	تعریف آلودگی صوتی
۹۴	آثار آلودگی صوتی بر انسان
۹۶	تأثیر صوت بر سیستم شنوایی انسان
۹۶	عوارض و آسیب‌های شنوایی
۹۷	پیشگیری از آسیب به دستگاه شنوایی
۹۸	منابع آلودگی صوتی در شهرها
۹۸	هزینه‌های آلودگی صوتی در بخش حمل و نقل
۹۹	روش‌های کنترل آلودگی صوتی
۱۰۰	روش‌های مقابله با آلودگی صوتی شهرها
۱۰۱	آموزش‌های خانوادگی
۱۰۳	سالم‌سازی سبزیجات

- پیشگیری از مسمومیت با گاز مونواکسید کربن..... ۱۰۴
- نکات قابل توجه در استفاده از ظروف پلاستیکی..... ۱۰۵
- اقدامات لازم برای ایمنی بیشتر در رانندگی شبانه..... ۱۰۶
- پیشگیری از آنفلوآنزا..... ۱۰۶
- مواردی که در استخرهای عمومی باید رعایت شود..... ۱۰۷
- وندالیسم «تخریب اموال عمومی»..... ۱۰۸
- پیامهای شهروندی در مورد استفاده صحیح از اموال عمومی..... ۱۰۹
- پیشگیری از وندالیسم..... ۱۰۹
- مقررات ملی تابلوها..... ۱۱۰
- دامنه شمول..... ۱۱۰
- اهداف..... ۱۱۰
- انواع تابلوها از نظر کاربرد..... ۱۱۱
- انواع تابلوها از نظر مصالح، شکل و اتصال..... ۱۱۲
- انواع تابلوها از نظر زمان استفاده..... ۱۱۲
- محدوده نصب انواع تابلوها..... ۱۱۴
- محدودیت مکان نصب تابلوها..... ۱۱۴
- الزامات ساخت و نصب تابلوها..... ۱۱۵
- الزامات ایستایی و سازه تابلوها..... ۱۱۵
- الزامات نوع و مقاومت مصالح تابلوها..... ۱۱۶
- الزامات الکتریکی تابلوها..... ۱۱۷
- تعمیر و نگهداری تابلوها..... ۱۱۷
- نظارت بر تابلوها..... ۱۱۸
- ضوابط استفاده از علائم در تابلوها..... ۱۱۸
- تابلوهایی که نیاز به مجوز ندارند..... ۱۲۰
- تابلوهای غیرمجاز..... ۱۲۱
- انواع پلاکها و تابلوهای مجاز..... ۱۲۱
- سطح مجاز تابلوها..... ۱۲۲
- محدوده نصب انواع تابلوها..... ۱۲۲
- ارتفاع تابلوها..... ۱۲۲
- ارتفاع مجاز حد فوقانی تابلوها..... ۱۲۳

۱۲۳	پیشروی مجاز تابلوها در حریم معابر عمومی
۱۲۳	حریم تابلوها
۱۲۴	مطالب تابلوها
۱۲۵	خط تابلوها
۱۲۵	رنگ تابلوها
۱۲۶	نورپردازی تابلوها
۱۲۷	تابلوهای تاهماهنگ
۱۲۷	مهارت‌های زندگی
۱۲۸	تعریف مهارت‌های زندگی
۱۲۹	تاریخچه مهارت‌های زندگی
۱۲۹	اهمیت مهارت‌های زندگی
۱۳۰	مهارت‌های اصلی زندگی اجتماعی و تبدیل شدن به یک شهروند موفق
۱۳۳	فصل ششم
۱۳۳	حقوق و وظایف شهروندی
۱۳۳	حقوق و رفتار شهری
۱۳۴	مفهوم شهروند
۱۳۷	مفاهیم شهروندی
۱۳۸	مسئولیت‌های اجتماعی
۱۳۸	مسئولیت‌های فردی
۱۳۹	مسئولیت‌های دولت
۱۳۹	فرهنگ شهروندی (Citizenship Culture)
۱۴۱	مولفه‌های شناخت مدنی
۱۴۱	مولفه‌های توانایی‌های مدنی
۱۴۲	مولفه‌های نگرشهای مدنی
۱۴۲	هویت پویای فرهنگ شهروندی
۱۴۳	شکل‌گیری هویت فرهنگ شهروندی
۱۴۵	شهروند و حقوق شهروندی
۱۴۵	شهروندی پویا
۱۴۶	آموزش شهروندی

فرهنگ شهروندی و فرهنگ ایرانی.....	۱۴۷
شهروندی در ایران.....	۱۵۰
نمونه‌های اخلاق شهروندی کلانشهرها.....	۱۵۰
راهکارهای پیشنهادی در راستای ارتقاء فرهنگ شهرنشینی.....	۱۵۳
شاخص‌های شهروند نمونه.....	۱۵۵
مقوله‌ها و شاخص‌های کلان و خرد شهروند نمونه عبارتند از:.....	۱۵۵
شاخص‌های شهروند قانون مدار.....	۱۵۵
شاخص‌های شهروند اخلاق مدار.....	۱۵۵
ارزش محور (اخلاق نظری).....	۱۵۶
شاخص‌های شهروند دانش مدار در عرصه‌ی عمومی.....	۱۵۷
شاخص‌های شهروند هویت مدار.....	۱۵۷
مشارکت شهری شهروندان از جنبه‌های قابل تأمل است.....	۱۵۷
فصل هفتم.....	۱۵۹
توسعه‌ی پایدار شهری.....	۱۵۹
مفهوم پایداری.....	۱۶۰
ایده‌آل‌ها در توسعه پایدار.....	۱۶۲
تبیین و ترسیم چارچوب توسعه پایدار: محیط، ابعاد و اهداف.....	۱۶۲
الزامات توسعه پایدار.....	۱۶۵
اصول توسعه پایدار.....	۱۶۵
چالش‌های توسعه پایدار.....	۱۶۸
اجلاس‌های مهم جهانی توسعه پایدار.....	۱۷۱
الف) اجلاسها.....	۱۷۱
ب) تشکیل کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد (UNCED).....	۱۷۲
پ) نشست دوازدهم کمیسیون توسعه پایدار ملل متحد (UNCSDI).....	۱۷۲
مفهوم توسعه پایدار شهری.....	۱۷۳
ملاحظات کلی در برنامه‌ریزی برای توسعه شهری پایدار.....	۱۷۴
اهداف چند گانه توسعه پایدار شهری.....	۱۷۸
الف) برآورده کردن نیازهای فعلی.....	۱۷۸
ب) نیازهای اجتماعی-فرهنگی و بهداشتی.....	۱۷۹
ج) نیازهای سیاسی.....	۱۷۹

۱۸۰	د) به مخاطره نیانداختن توانایی نسل آینده در برآوردن نیازهایشان
۱۸۱	توسعه پایدار شهری در ایران
۱۸۱	مقوله توسعه پایدار در ایران
۱۸۱	ارکان کمیته ملی توسعه پایدار
۱۸۲	ایستاد و مولفه‌های توسعه پایدار شهری
۱۸۳	توسعه پایدار
۱۸۴	تفکر شهر پایدار
۱۸۵	اصول شهر پایدار
۱۸۶	تعاریف مختلف واژه پایداری
۱۸۷	فصل هشتم
۱۸۷	نظام‌های مدیریت برتر جهان
۱۸۷	شهرداریان برتر جهان
۱۸۸	هان زیله شهردار کیپ‌تاون
۱۸۸	المادر گربر شهردار نورینگ
۱۸۸	لئوپولدو لویز شهردار بخش چاکوآ کاراکاس
۱۸۹	فیل گوردون - شهردار فینیکس آمریکا
۱۸۹	اولریش مالی شهردار فیکس آلمان
۱۹۰	جمی نبوت شهردار شهر گوآیاکوبیل اکوادور
۱۹۰	کارلوس فرناندو ماریدز شهردار شهر ماریکیا فیلیپین
۱۹۱	محمدباقر قالیباف شهردار تهران
۱۹۲	فصل نهم
	مدیریت شهری در بیانات حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)
۱۹۲	اداره امور شهری از دیدگاه امام خمینی رضوان الله علیه
۱۹۲	شوراها جزء برنامه‌های اسلام است
۱۹۳	فرمان تهیه آیین‌نامه اجرایی شوراهای شهر و روستا
۱۹۳	وظایف عمده شورای شهر
۱۹۳	لزوم تعیین صلاحیت کاندیداهای عضویت در شوراها
۱۹۴	توجه کافی در انتخاب اعضای شوراها

هشدار به طبقات مختلف ملت	۱۹۴
هشدار درباره نفوذی‌ها	۱۹۵
ویژگی‌های اعضای شوراهای شهرها	۱۹۵
لزوم همکاری مردم با شورای شهر	۱۹۶
وظیفه شهرداری‌ها	۱۹۶
دیدگاه‌های مقام معظم رهبری در خصوص مدیریت شهری	۱۹۷
الف. نمادهای بصری و جلوه‌های ظاهری در شهر	۱۹۸
ب. محتوای شهر و برنامه‌های شهری	۱۹۹
ویژگی‌های مدیر و مدیریت شهری	۲۰۱
اداره امور شهری از دیدگاه مقام معظم رهبری حفظه الله	۲۰۴
خلاصه‌ای از پیام‌ها	۲۰۴
پیام به مناسبت آغاز به کار اولین دوره شوراهای (۷۸/۲/۸)	۲۰۴
پیام به مناسبت آغاز به کار دومین دوره شوراهای (۸۲/۲/۵)	۲۰۶
پیام به مناسبت آغاز به کار سومین دوره شوراهای (۸۶/۲/۸)	۲۰۶
خلاصه‌ای از سخنرانی‌ها در جمع شوراهای	۲۰۷
جایگاه شورا و وظایف شورا	۲۰۷
انتخاب شهردار و ویژگی‌های او	۲۰۹
در شهرداری‌هایی که انتخاب می‌کنیم، چند شرط خیلی مهم است	۲۱۰
شهر اسلامی	۲۱۰
وظایف اساسی شهرداری‌ها	۲۱۲
قهرست منابع	۲۲۲

اهمیت مسائل آموزش مفاهیم مدیریت شهری و حقوق شهروندان هیچ‌گاه به اندازه امروز، نمایان نبوده است. اکنون پس از قرن‌ها، شهرها به عنوان مهم‌ترین رکن ظهور تلاش‌های اقتصادی، هنری، فرهنگی و اجتماعی انسان به حساب می‌آیند و به اعتقاد من فضاهای عمومی در شهرها را تشکیل می‌دهند. این فضاها، مکان‌هایی‌اند که بیشترین برخوردها و کنش‌های متقابل میان افراد در آنها به وقوع می‌پیوندد و شامل تمامی بخش‌هایی از شهر هستند که مردم به آنها دسترسی فیزیکی و بصری دارند. بنابراین مرزهای این فضاها، خیابان‌ها، پارک‌ها یا میدان‌ها با بناهایی که آنها را محدود می‌سازند، تعیین می‌شوند.

بسیاری از شهرهای جهان و به ویژه بخش‌های مرکزی آنها، امروزه به صورت مکان‌هایی پرمخاطره درآمده‌اند. به هم ریختگی ناشی از تلنبار شدن زباله‌ها و مواد زائد، وجود نوشته‌های دیواری و تابلوهای ناهنجار، انواع آلودگی‌های صوتی، تصویری، آلودگی هوا، آلودگی آب، ازدحام و شلوغی و راه‌بندان، ساختمان‌های معمولی و نازیبا که فاقد نگهداری و توجه لازم هستند، آلودگی‌های ناشی از حضور افراد بی‌خانمان و کارتن‌خوابها در متروها و درگاهها در ساعات شب و یا فقرا در ساعات روز، همگی از عوامل تخریب و ناامنی و پرمخاطره بودن مراکز شهرها شده‌اند.

همزمان با تنزل کیفیت فضاهای عمومی، فضاهای خصوصی با تأکید بر حریمیت و ایجاد خلوتگاه، در نظر داشتن آسایش فردی، ایجاد عملکردهای اختصاصی و امنیت، رشد و

شکوفایی یافت. توجه به مفهوم "اول من" به عنوان یک رفتار ناخوشایندی است که به "فرهنگی ناخرسند بنام جسارت" تبدیل شده است.

باید در پی مکان‌هایی جذاب و در عین حال متمرکز بود که با مردم پیاده و نه سواره مرتبط باشد. در عین حال باید از ویژگی‌های یگانه و منفرد و همچنین تفاوت‌های میان مکان‌ها بتوان بهره‌برداری کرد. مسئله مهم در مورد فضاهای عمومی جذاب برای مردم، ایجاد حس مطلوب بودن یا راحتی در آنهاست. آنچه به طور سنتی و از روزگاران کهن در هنر ساخت بناها مرسوم بوده است، تنها توجه به خود بناها نبوده، بلکه به فضاها نیز پرداخته شده است. این امر باید هنوز در نظر باشد. همکاری و مشارکت میان تمام اعضای موثر در مسائل محیط شهری برای دستیابی به این امر ضروری و اساسی است.

در این زمان، هدف اصلی، فضاهای عمومی است. یعنی فضاهای میان ساختمان‌ها بیش از خود ساختمان‌ها مورد توجه قرار گیرد.

وظیفه نهایی و اصلی یک طراحی و مدیریت شهری موفق، طراحی فیزیکی فضای عمومی به عنوان یک عامل ارگانیک و طبیعی، متنوع، با مقیاس انسانی و به صورت محیطی جذاب است. آنچه مورد نیاز است، یک راه حل مناسب شهری با یک مقیاس شهری برای محیط‌های شهری چه در مراکز شهرها و داخل شهرها و چه در اراضی حومه آن است. ما به درک روشنی از دانه‌بندی‌های شهری و ساختار آنها، نیاز داریم. همچنین درک کاملی از گونه‌بندی معماری داخلی مرتبط به کاربری‌ها و عملکردهای ساختمان‌های خاص ضروری است. هر پیشنهاد جدیدی در مورد طراحی شهری - چه در یک بخش بزرگ و چه در مورد یک بنای منفرد- باید ارتباط مثبتی با مورفولوژی موجود داشته باشد و این ارتباط از طریق هماهنگی و همسازی و یا بر اساس دلایل و شواهد روشن از طریق تضاد با آن ایجاد کرد. نکته مهم آن است که طراحی باید موضوع مثبتی بگیرد و از برخورد خودسرانه پرهیز شود.

یکی از عوامل ایجاد نشاط و سرزندگی در شهرهای کوچک و بزرگ، تنوع در آنهاست. نواحی متفاوت، خصوصیات، فعالیت‌ها، اندازه‌ها، کاربری‌ها و عملکردهای متفاوتی دارند. بعضی مکان‌ها زنده و شلوغ و مکان‌های دیگری آرام و دورافتاده‌اند. در این شهرها ترکیبات پیچیده‌ای وجود خواهند داشت: نواحی پرتراکم، نواحی یادمانی و باز، نواحی نرم (فضای سبز)، نواحی سخت (ساختمان‌ها)، نواحی کهن، نواحی جدید، نواحی‌ای با ساختمان‌های

بلند و نواحی‌ای با ساختمان‌های کوتاه، مراکز خرید و تجاری، مناطق تفریحی و گذران اوقات فراغت و باید این تنوع را شناخت تا بتوان ویژگی‌های مرتبط با مناطق را تعریف کرد. بیشتر این نواحی مرزهای مبهم و نامشخصی باشند یا ممکن است با یکدیگر همپوشانی داشته باشند و این امر به غنای خصوصیات محیطی می‌افزاید. ولی از سویی دقت و توجه کافی نیز در این مورد لازم است. به همان ترتیب که مکان‌ها، نواحی یا مناطق خاص، شناسایی، بیان، ایجاد یا توسعه می‌یابند، اطمینان از این نکته نیز اهمیت خواهد داشت که این فضاها واقعی‌اند و نباید جنبه ساختگی و مصنوعی پیدا کنند. برای یک شهر رسیدن به کیفیت نمایشی و ظاهری یک امتیاز محسوب نمی‌شود. باید چنین مناطقی به صورت محدوده‌های تک عملکردی درآیند.

شهرها به هورت روشن و مستمر در حال سازگاری با ترافیک بیشتر و بیشتر و ساختمان‌های بزرگ و بزرگتر هستند. آنچه به طور همزمان مورد نیاز است فرایند تولید و نگهداری فضاهای شهری مطلوب است. ما اکنون راه‌هایی را برای تجدید ساختار نواحی شهری پس از مدت‌های طولانی پیدا کرده‌ایم. این راه‌ها توجه به یک مجموعه از حق تقدم‌هاست که مردم به آنها نیاز دارند. مثل تقدم افراد پیاده، دوچرخه سوار، جوان و پیر همانند افراد سالم به تقاضای ترافیک و توسعه فروپاشی موجود مناطق شهری از راه‌های متعددی، انعکاس و جدایی حرفه و نظریات افراد حرفه‌ای است که انتظار می‌رود به دنبال سامان دادن این مناطق باشند. مثل طراحان شهری، مهندسان ترافیک، معماران منظر، نقشه‌برداران و به ویژه معماران. اطمینان دارم گروه‌های بزرگ‌تر متشکل از چند تخصص، خواهند توانست در ایجاد مکان‌های مطلوب‌تر و منسجم‌تر موفق شوند زیرا هیچ تخصصی به تنهایی نمی‌تواند تمامی مسائل پیچیده موجود برای طراحی شهرهای رنده را جوابگو باشد. مکان‌های عمومی داخل شهرها متعلق به مردم آن شهر است. این مکان‌ها متعلق به توسعه‌گران، سرمایه‌گذاران، پلیس یا ترافیک نیست. ماهیت این مکان‌ها از مقیاس، شکل و اندازه آنها و همچنین نحوه ارتباط آنها با یکدیگر، کاربری‌ها و فعالیت‌های موجود در آنها با یکدیگر، کاربری‌ها و همچنین نحوه ارتباط آنها با یکدیگر، کاربری‌ها و فعالیت‌های موجود در آنها و نحوه کنترل انواع ترافیک در آنها، تأثیر می‌پذیرد. استفاده صحیح از مکان‌ها به لحاظ بصری، عملکردی و روانی، شامل خیابان‌ها، میادین، کوچه‌ها، گردشگاه‌ها و غیره، از طریق طراحی حساس و خلاق قابل تحقق است.

یافتن راهی برای حیات دوباره عرصه‌های عمومی در شهرهای بزرگ و کوچک بی‌گمان چالشی بسیار بزرگ است. ولی از سویی این امر نیز به صورت بالقوه ارزنده و خوشایند است و نیاز به تعیین دوباره اولویت‌هایی دارد که در آنها مکان‌ها بر بناها و ترافیک تقدم داشته باشند. قبول این امر برای افراد، معماران، مهندسان ساختمان یا توسعه‌گران - اگر بخواهند تفکیک‌های حرفه‌ای را حفظ کنند - بسیار مشکل خواهد بود. هر قدر بیشتر این گروه از افراد یاد بگیرند که در انجام کارها مشارکت داشته و سعی در رسیدن به توافق داشته باشند و یا اینکه اهداف مشترکی را برای محیط شهری داشته باشند، این فرایند آسان‌تر و پربار خواهد بود.

تعدادی از زمینه‌ها و مفاهیم طراحی در طول تاریخ به خوبی مورد آزمون قرار گرفته و به اثبات رسیده‌اند. مهم‌ترین آنها که بقیه را به یکدیگر مرتبط می‌سازد، حسی قابل ملاحظه و پربینایی از "نظم و وحدت" است. باید فضاها و مکان‌هایی را ایجاد کنیم که مردم آنها را فراموش نکنند.

برای قرن‌ها ارتباط و انسجام در بکارگیری کارهای هنری در اطراف بناها، محیط‌های عمومی را غنا بخشیده‌اند. این هم‌بدان معناست که این گونه ابتکارات به عنوان بخشی از جنبش هنری باید حمایت شوند، و هم باید مکان‌ها و امکانات لازم برای انجام کارهای دستی و هنری بیشتر بر روی بناها شناسایی گردند تا برخی از کیفیت‌های غنی و ماندگار ساخت و سازهای سنتی ایجاد شوند. در عین حال به این معناست که در طرح‌های مناسب - طرح‌های نسبتاً بزرگ، کاربری‌های مختلط یا پروژه‌های محلی - باید تلاش کرد که کارهای مرتبط هنر عمومی در داخل یا نمای بناها و یا در اطراف یا بین آنها در نظر گرفته شوند. نه آنکه قطعه مجسمه قالبی و پیش‌پافتاده بدون فکر به عنوان نشانه در یک میدان یا مقابل یک محل عمومی رها گردد. بلکه کارهای هنری و تزئینی شامل مجسمه‌ها، نقاشی‌های دیواری، کنده کاری‌ها، الگوها، موزاییک‌ها، طرح‌های معماری و بسیاری دیگر از فرم‌های آن باید به عنوان بخشی از طراحی یک بنا یا یک فضا در نظر گرفته شوند. یعنی یک هنرمند باید عضو گروه طراحی باشد و بهتر است این کار از آغاز طراحی و قبل از اجرای آن انجام گیرد.

خیابان‌ها با طراحی محیط مناسب و نتیجه مطلوب در محیط‌های شهری برای گذر عابران قابل استفاده ترند و این بدان معناست که آنها عابران پیاده را تشویق می‌کنند یا به

آنها این امکان را می‌دهند تا در مسیرهای مختلف حرکت کنند. فرم‌های ساخت و سازی که در آنها پاساژ گذرگاه و حیاط‌ها طراحی شده‌اند، مردم را جلب می‌کنند و برای پیاده روی و دیدن از نزدیک و در سطح دید نیز جذاب ترند. برخی از انواع خیابان‌ها که سرپناه دارند مورد توجه مردم‌اند، که در آب و هوای بد هم علاوه بر آسایش و راحتی، فرصت‌های امنی را نیز به منظور عبور از خیابان‌های شلوغ فراهم می‌آورند. هر چند مردم در مجموع، محیط‌های پیاده رو سرپوشیده، زیرگذرها و پل‌ها را ناراحت کننده و بیگانه می‌پندارند و بیشتر ترجیح می‌دهند روی سطح زمین به حرکت ادامه دهند یا فضاهایی را که به خورشید، باران یا برف دید دارند ترجیح می‌دهند، اما بیان این مسئله ضروری است که بهتر است به هنگام طراحی، مردم و فعالیت‌هایشان را در سطح خیابان نگه داریم.

منظره مناطق مرکزی را در شب هنگام می‌توان با نورپردازی‌های جالب به ساختمان‌ها، خیابان‌ها، درختان، مجسمه‌ها، کوه‌ها و فضاهای عمومی تقویت کرد. ساختمان‌های اصلی و عمومی و ساختمان‌های برجسته و بناهایی که اجزای تاریخی با ارزش دارند، باید نورپردازی دقیقی شوند تا در هنگام شب منظره‌ای جذاب و بدیع ایجاد کنند. حضور جمع کثیری از مردم در این مکان‌ها که به دلیل جذابیت محیط صورت می‌گیرد، می‌تواند به شدت مانع از وقوع انواع جانیات و بزهکاری‌ها شود. باید به یاد داشت که آب و روشنایی در کنار هم، موجب می‌شوند که وضوح بصری در شب، به یاد ماندنی و سحرآمیز شود.

مناظر و چشم‌اندازها، ساختمان‌هایی به یادماندنی با ترکیب‌های جالب و دیدنی، عوامل مهمی به ویژه برای بینندگان هستند. علاوه بر این آنها در ایجاد تصویر ذهنی افراد از یک مکان هم موثرند. همه شهرهای بزرگ و کوچک دارای ساختمان‌هایی با ارزش هستند و به طور معمول، خصوصیات توپوگرافی سبب شکل گرفتن مناظر بدیع می‌شوند. این خصوصیات و بناها باید حمایت شوند و بهبود یابند، به ویژه در جایی که عابران پیاده یا کربدورهای ترافیکی مشاهده می‌شوند.

برای تغییر، نیازی به توسعه در سطح کلان وجود ندارد. تغییر ممکن است مرحله‌ای از فرایند توسعه تدریجی و برنامه تغییرات با تعمیرات حساس در بازسازی‌هایی باشد که در مجموع اثر نامطلوبی بر کیفیت و ظاهر یک منطقه گذاشته‌اند.

در این مجموعه سعی شده است مولفه‌های موثر در مدیریت شهری با محورهای

آموزش و مشارکت شهروندان مورد بحث و بررسی قرار گرفته شود تا شاید بتوان قطره‌ای از دریای بیکران نیازهای جامعه شهری امروز را با تکیه براندیشه صاحب نظران و متفکران مدیریت شهری به خوانندگان انتقال داد. مطمئناً با توجه به رشد سریع جوامع شهری و وروداندیشه‌های گوناگون در شهرها می‌بایست مدیریت شهری و آموزش شهروندی همواره به صورت شناور و با مدیریت تلفیقی مورد توجه مدیران و مردم قرار گیرد تا نتایج حاصله اثر بخش و مطلوب باشد و نگاه تک بعدی به رشد شهرها می‌تواند در آینده مشکلات اساسی را در رضایت‌مندی شهروندان به همراه داشته باشد. در پایان از تمامی کسانی که در تدوین و گردآوری این مجموعه، بنده را همراهی نموده‌اند علی‌الخصوص سرکار خانم شعبان‌زاده، سرکار خانم کشتکار شهرستانی، خانواده عزیز و پرسنل خدوم گروه ممیزی آموزشی تاندگیل کمال تقدیر و تشکر را می‌نمایم.

حسین متقی طلب

زمستان ۹۳

www.ketabi.ir